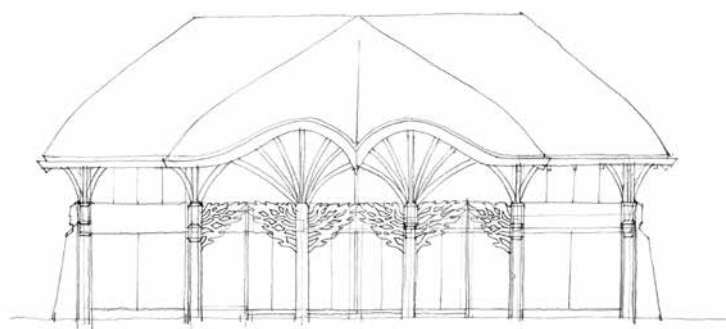

KÖNYVTÁR

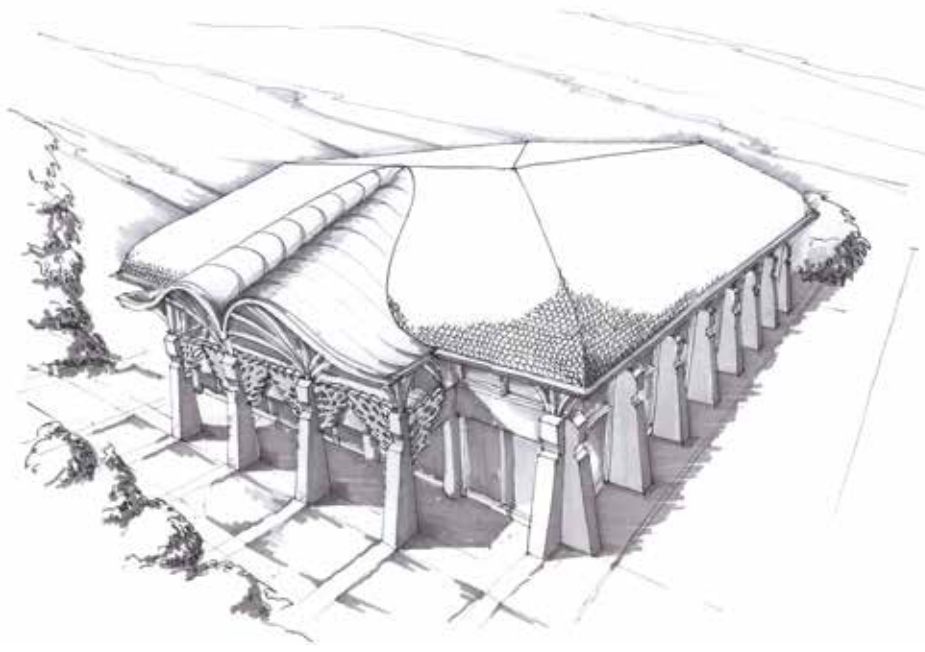
Makó

Építész: **Makovecz Imre,**
Szente-Vargáné Gerencsér Judit
Szöveg: **Dénes Eszter**
Fotó: **Kedves Zsófia**

*Makó
könyvtár adal.
bejárati homlok.*

▲ Homlokzat, Makovecz Imre vázlata

▲ Gerencsér Judit látványterve

Makó városának mai építészeti arculata vitathatatlanul összefonódik Makovecz Imre nevével. Az egykori polgármester, Buzás Péter hitt abban, hogy Makónak kiugrási lehetőséget ad Makovecz építészete, amely ugyanazt nyújthatja majd, mint Gaudí Barcelonának. Tudatosan választotta ezt az utat, melyen mindvégig elszántan haladt. Makovecz és Buzás kapcsolata a kilencvenes évekre nyúlik vissza, amely példaértékű együttműködéssé alakult, meghaladva a politikai ellentétek mindent leegyszerűsítő világát. A nemzetközi elismerést is kiváltó Hagymaházat számtalan további megbízás követte, melyek közül a buszvégállomás és az újvárosi bölcsőde mellett a Hagymatikum fürdőkomplexum volumenét tekintve is a legjelentősebb. A Mester tanítványainak is lehetőséget adott a kibontakozásra, a városi gimnázium bővítése és az új sportcsarnok megtervezése, valamint a közhivatalok háza Gerencsér Judit, a Kálvin téri iskola és a tanuszoda Csernyus Lőrinc munkája, az élményfürdő tervezésében pedig utóbbiak mellett Turi Attila is részt vett. Ezek az épületek egyedi karaktert adtak a városnak, így ma már a városvezetés tudatosan építi kommunikációját a „Makovecz Makója” mottóra, tematikus túrát ajánlva az idelátogatóknak.

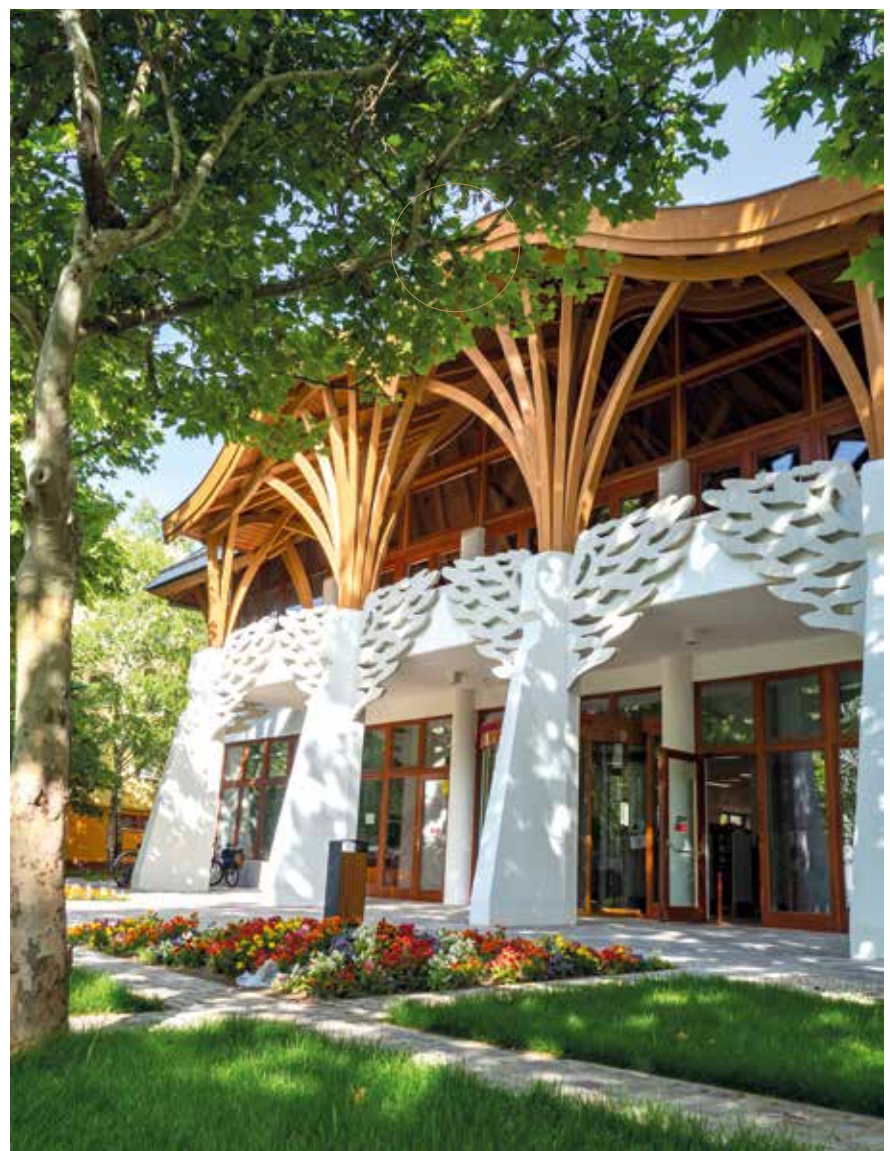
A városi könyvtár lapostetős kockaépületét a hetvenes évek elején adták át. Bővítésének gondolata már 1997-ben felmerült, akkor ezt a feladatot a mester tanítványára, **Ekler Dezsőre** bízta. Forráshiány miatt a terv végül nem valósult meg. Közel egy évtized elteltével az építés gondolata ismét előtérbe került, ekkor azonban már **Makovecz Imre** személyéhez ragaszkodva adott megbízást a város a bővítés és a köztér terveinek elkészítésére. A vázlatterveket azonban anyagi lehetőségek híján ekkor sem követte megvalósulás. Két évvel Makovecz Imre halála után, 2013-ban az új polgármester, **Farkas Éva Erzsébet** a vázlatter-

vek ismeretében az engedélyezési és kiviteli tervek megrendelése és a könyvtár megépítése mellett döntött, mely egybeesett az életmű gondozásával kapcsolatos kormányhatározat életbelépésével. Ezt követően, a Mester születésének 80. évfordulóján a magyar kormány – kifejezve, hogy az életmű megóvására érdemes kulturális és nemzeti értéket képvisel – bővebben rendelkezett az életmű és a hagyaték gondozásáról, s annak a jövő nemzedékkel való megismertetéséről. Konkrét feladatokat jelölt ki, tizenkilenc beruházás megvalósulását támogatva. Ezek közül a makói könyvtár volt az első fontos állomás, melynek alapkövét

2017. február 17-én tették le. A város által régen várt és támogatott beruházást a sajtóban elhangzó félinformációkra épülő polémia kísérte. Mindenekelőtt tisztázni szükséges, hogy a Makó számára e projektre folyósított 2,6 milliárd forintos támogatásból mindössze 1,2 milliárd forint volt maga az épület (négyzetméterre vetítve 650 ezer Ft), a fennmaradó összeg a közműkiváltások és a környező utcák rehabilitációjának költségét fedezte. A könyvtár közvetlen környezetének rendezése mellett ugyanis megújul **Sáros László DLA** Ybl-díjas építész tervei alapján a főtérhez kapcsolódó, új főtérként említett Deák Ferenc utca is. A város tá-

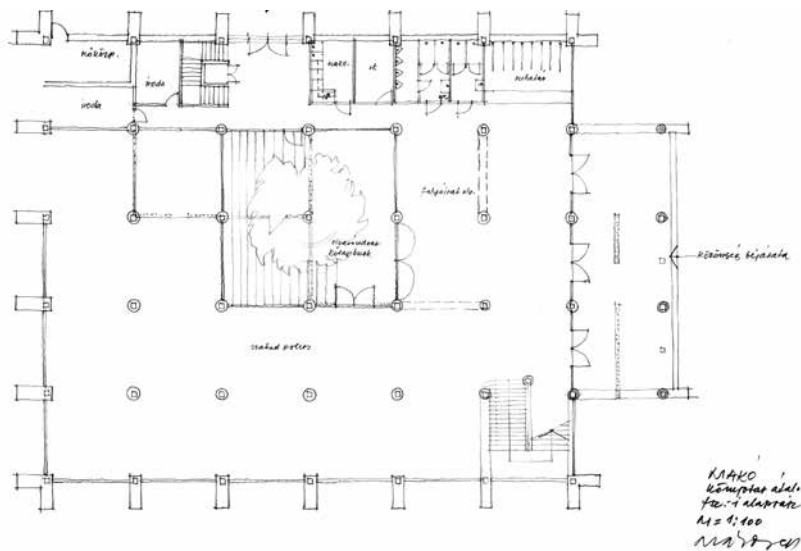

mogatást kapott továbbá a Hagymaház rekonstrukciójára, a gyógyfürdő bővítésére, valamint a mozi átépítésére is. Bár a sajtó Makovecz-épületként szól az új könyvtárról is, a Mester halála után egy-egy skicc, vázlat alapján megtervezett épület felépítése építészetelméleti kérdéseket vet fel. A makói könyvtár első vázlatát Makovecz Imre készítette. Az épületet azonban több évtizeden keresztül közvetlen munkatársa, az önálló alkotótevékenységet is folytató **Gerencsér Judit** Ybl-díjas építész tervezte, a berendezés Makovecz állandó alkotótársa, **Mezei Gábor** Munkácsy-díjas belsőépítész munkája. Felmerülhet a kérdés is, hogy ha a meglévő épület végül bontásra ítéltetett, miért kellett mégis ragaszkodni az átalakításra épülő vázlatokhoz. A válasz egyrészt a Makovecz építészetére épülő városi koncepcióban, másrészt pedig az életmű részeként megszületett eredeti vázlat kompromisszummentes, az új helyzetre is jól igazítható voltában rejlik. Makovecz Imre vázlatlatterve a meglévő, földszintes, lapostetős könyvtárépület bővítésére készült, az eredeti alaprajzi kontúrok és átrium megtartása mellett, egy további szint és magastető ráépítésével. Az időközben eltelt egy évtized alatt azonban olyan komoly épületszerkezettani és statikai problé-

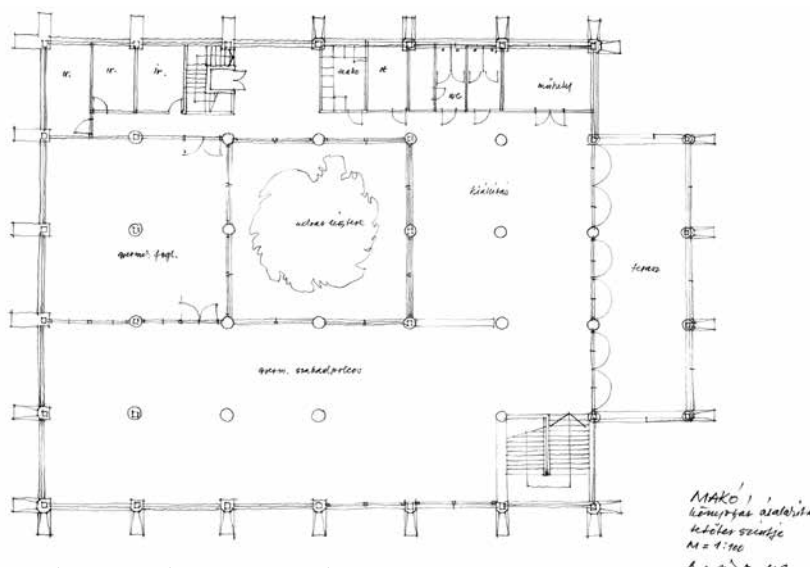

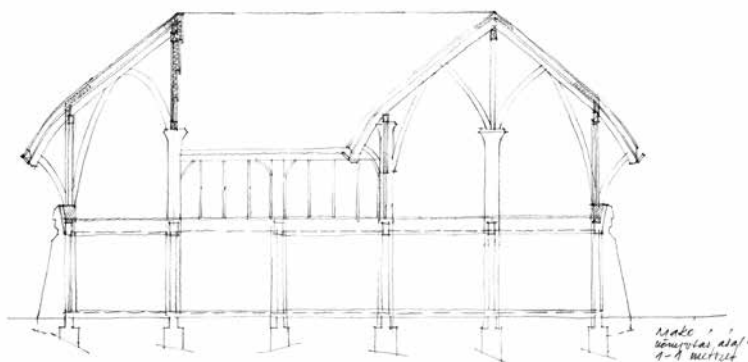
mák jelentkeztek, hogy a bontás elkerülhetetlenné vált. Mindemellett figyelemmel kellett lenni a könyvtárlátogatási szokások gyors és alapvető megváltozására, így a tervezési program pontosításra, illetve kiegészítésre szorult. Gerencsér Judit az eredeti vázlatot és az elrendezést követve, annak alaprajzi raszterét megtartva növelte az épületet a hátsó traktus irányába. Felmerül azonban a kérdés, ha egy vázlat átalakul az új igények mentén, Makovecz-épület marad-e még? Ennek megválaszolásához ismerni kell a Makona működését, melyet maga a Mester alakított ki. Számos esetben csak néhány vázlatot rajzolt, de azokat minden esetben állandó munkatársai, tanítványai¹ dolgozták fel. Gerencsér Judit kezdetben a Vátiban, majd több évtizeden keresztül a Makonában dolgozott Makovecz Imre mellett, jelenleg is a **Makovecz Benjamin** által vezetett iroda tagja. Számos munkában szerkesztőként, és több jelentős alkotásban munkatársként – Makó esetében például az újvárosi bölcsőde vagy a Hagymatikum – tervezésében vett részt. Az átadott vázlatokban mindig megragadható volt a teljes épület átható, minden részletre kiterjeszhető alap gondolat. A Mester munkatársaival folyamatosan konzultált,

▲ Földszinti alaprajz. Makovecz Imre vázlata

▲ Tetőtéri alaprajz. Makovecz Imre vázlata

▲ Metszet. Makovecz Imre vázlata

a tervezéshez szellemi alapot biztosított, miközben szükség esetén beleszólhatott a szerkesztés és a tervezés során annak minden részletébe, akár a kivitelezési fázisban is, sokszor újszerű megoldásokat adva. A könyvtár esetében a vázlattevé egyes elemeinek kibontására azonban

már csak halála után kerülhetett sor. Erőt adó támogatása és minden részletre kiterjedő figyelme nélkül, de a vázlatainak szellemiségét figyelembe véve készült el a könyvtár Gerencsér Judit tervei alapján, aki több évtizedes tapasztalata okán jól ismeri a Makovecz-épületek

¹ Példaként állhat itt az egyik legismertebb alkotás, a sevillai pavilon, melyet Csernyus Lőrinc, Siklósi József és Turi Attila dolgozott fel a vázlat alapján.

Építész: **Makovecz Imre**

Építész vezetőtervező:

Szente-Vargáné Gerencsér Judit

Építész tervezők: **Cziráki-Mike Diána,**
Füzes András

Városi Környezet rehabilitáció,
építész vezetőtervező:

Sáros László DLA

Belsőépítész: **Mezei Gábor**

Statikus: **Pongor László**

Épületgépészet: **Szalóky László,**
Kiss Norbert

Elektromos tervező: **Sándor Dávid**

Kertépítész: **Szloszjár György**

Tűzvédelem: **Horváth Lajos**

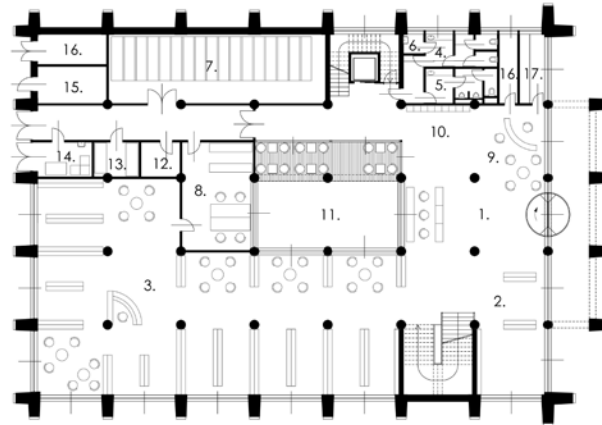
Rehabilitáció és környezettervezés:
Ruttkay-Miklán Ágota

logikáját, és a Mesterre jellemző megjelenését. Ezeket azonban immár önállóan, legjobb tudása és építészeti hitvallása alapján dolgozta fel a külső körülmények hatására változó programhoz igazítva. Az épület leghangsúlyosabb eleme a főbejárat, melynek ívében a sárospataki művelődési ház antropomorf motívuma köszön vissza. Az épületnek arca, szemei, szemöldöke és szája van, hullámzó üstöke alatt nyílik meg a tudás szentélye, mely egyben a város egyik legfontosabb közösségi fóruma. (E főhomlokzati motívumkinyíló könyvlapként való giccses értelmezése nem állja meg a helyét a makoveczi életmű ismeretében.) A homlokzaton pillérek sora dominál, a stilizált emberfejek, melyek a makói fürdőn és az újvárosi bölcsőde jellegzetes kapuoszlopain is visszaköszönnek, a szatmárcsekei kopjafákat idézik. A homlokzati szárnymotívum a Királyhágó téri társasház 2004-es tervin jelent meg elsőként, áttört mintázata a makói buszpályaudvaréval és a csegeri rendelőintézet tornyáéval rokon.

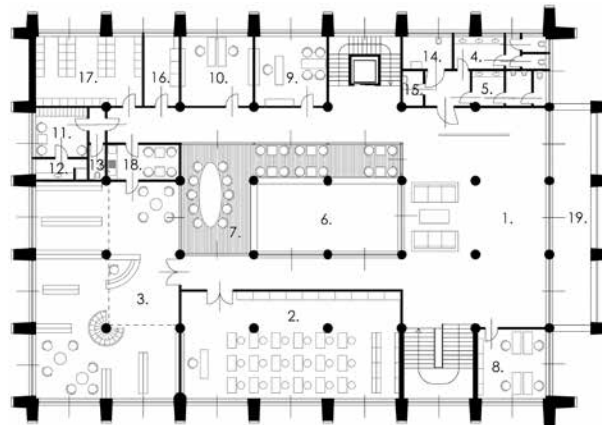

A fehér vasbeton oszlopokon nyugvó látszó faszervezet a homlokzat és az emeleti belső terek meghatározó eleme. A kilencvenezer kötet elhelyezésére alkalmas épület földszintjén a kávézót és recepciót is magába foglaló tágas – ruhattárral, mosdókkal ellátott – fogadóterhez szabadpolcos felnőttkönyvtár és folyóiratolvasó kapcsolódik. A helyiségek egy olvasótertként funkcionáló átrium köré szerveződnek, melynek a növénykiültetés mellett a könyvtár számára még a hetvenes években Tóth Valéria által készített szobor ad egyedi hangulatot. Az emeleti terek látványát a látszó tetőszerkezet határozza meg, itt helyezkedik el a galériás gyerekkönyvtár, a kutatószoba, a számítógépes oktatóterem, valamint a kiállító- és előadótér. Ez utóbbihoz a főbejárat felett külső fedett terasz tartozik. Az eredeti vázlattervhez képest megnövelt átrium terébe nyúlik be a gyerekkönyvtár kellemes tetőterasza. A közönségforgalmi terekhez háromszintes kiszolgáló- és üzemi

1. Előter
2. Folyóirat-olvasó
3. Felnőtt szabadpolcos könyvtár
4. Női mosdó
5. Férfi mosdó
6. Takarítósztár
7. Tömör könyvtár
8. Feldolgozóiroda
9. Kávézó
10. Csomagmegőrző
11. Átrium
12. Raktár
13. Elektromos helyiség
14. Hulladéktároló
15. Távhőközpont
16. Trafóház
17. Raktár
18. Raktár, mosogató

▲ Földszinti alaprajz

1. Előadó- és kiállítóter
2. Számítógépes oktatóterem és kézikönyvtár
3. Gyerekkönyvtár, galéria
4. Női mosdó
5. Férfi mosdó
6. Átrium
7. Fedett-nyitott terasz
8. Kutató- és klubszoba
9. Vezetői iroda
10. Iroda
11. Személyzeti öltöző
12. Személyzeti zuhanyzó
13. Személyzeti mosdó
14. Akadálymentes mosdó
15. Takarítósztár
16. Szerverszoba
17. Raktár
18. Teakonyha
19. Fedett-nyitott terasz

▲ Emeleti alaprajz

THE LIBRARY IN MAKÓ

The architectural image of the town of Makó is inextricably intertwined with the work of Imre Makovecz. Its then-mayor correctly realized that inviting Makovecz was a real opportunity for the town—in fact, Makó would have its own Gaudí. The city entrusted the Master and his apprentices with several projects. As a result, Makó's architecture was slowly turned into a unique spectacle, allowing the city administration to promote it with the catchphrase "The Makó of Makovecz".

The idea to expand the József Attila City Library, built at the beginning of the 70's, goes back until 1997, when the task was entrusted to Dezső Ekler, an apprentice of the Master. However, the plan was scrapped due to lack of funds. Almost a decade later, when the city finally commissioned the construction works, they turned to Makovecz with the same request. Yet again, the plans were abandoned for the same financial reasons. The final decision to build the library was made two years after the death of Imre Makovecz. On the 80th anniversary of the Master's birth, in recognition of the cultural and national value of his work, the Hungarian government provided funding for 19 investment projects, including the library in Makó. Even though media reports usually refer to the new library as a Makovecz building, its construction was based on sketches and drafts, raising delicate questions of architecture theory. The first draft of the library was indeed created by Makovecz; however, the building was designed by his close associate, Judit Gerencsér, an active and independent architect in her own right, and the interior design is the work of Gábor Mezei, another long-time colleague of Makovecz.

Originally, the drafts were commissioned for extending the single-storey flat-roof library building into a two-storey construction capped with a high-pitched roof, while holding on to the original outlines and the atrium. However, a decade later it became obvious that the building had to be torn down. Due to fundamental changes in the library habits of the population, the plans had to be modified. Sticking to the original layout as closely as possible, Judit Gerencsér's design plans extended the building towards its rear tract. Gerencsér's decades-long experience with the structure and appearance of Makovecz buildings came handy in adapting the draft plan to her own individual vision and to the changing external circumstances. The most prominent feature of the building is the main entrance. The building has a face, eyes, brows and mouth. Its thick mane hides a true sanctuary of wisdom; one of the most important meeting places of the town. The facade and the first-floor interior is dominated by the wooden structure nested upon white pillars of reinforced concrete. A crossroads for cultures and values, the institution, which is the thirteenth building in the town that is associated with the legacy of Makovecz, attracts more than forty thousand visitors each year.

részek, valamint raktár kapcsolódik. Az emberi léptékű, ugyanakkor az emeleten rendkívül impozáns helyiségek a nagy, árnyékolással ellátott üvegfelületeknek köszönhetően világosak. A mesterséges fényforrást az épület jellegéhez képest szokatlanul modern vonalvezetésű, elegáns világítótestek adják, finom kontrasztot képezve a természetes, egyszerűségében nemes anyaghasználatú terekkel, melyekben a fehér falak és a pácoltfa-szerkezetek, bútorok dominálnak. A sárgaréz a keményfa padlót osztó dilatációs elemeken, a bútorok lábazatán és fogantyúin is visszaköszön. A gyerekkönyvtár meghatározó eleme a galériára vezető faszervezetű, üvegorlással kombinált csigalépcsője. A belső terek lehetőséget teremtenek az egyéni mellett a csoportos és speciális tanulmányok folytatásához is, mindeközben megtaláljuk a kicsi sarkokat a pihenéshez, a kellemes átrium ideális az elvonuláshoz vagy csöndes beszélgetéshez. Valamennyi részlet a kivitelezővel való remek együttműködésről, a minőséget előtérbe helyező közös munkáról árulkodik.

Milyennek kell lennie az ideális könyvtárnak? Vonzónak és professzionálisnak a használó felől, ugyanakkor kényelmesnek az ott dolgozók számára. A 21. század könyvtára technikailag és ergonómiailag jól működő komplexum. A tervezés folyamán sokféle szempontot és számos feltételt kellett összehangolna az építésznek, hogy az épület fűtés-, világítás- és légtechnikailag, gépészetileg, valamint árnyékolásában is megfelelően egységes, ugyanakkor gazdaságos legyen. Azt se feledjük azonban, hogy könyvtárat építeni ma, amikor éppen ezen intézmények megszűnésével fenyegetnek, egészen mást jelent, mint korábban. A könyvtár manapság, mint fizikai tér, egyfajta közvetítő funkciót ölt, a nyomtatott dokumentumok mellett a külső források mind teljesebb rendelkezésre bocsátása végett. Visszaszorulóban vannak a magányos tudományos munkához egyedül méltó csend övezetei, s megjelennek az oldottabb jellegű tevékenységek térségei. Ilyen új térként jelenik meg a kávézó, a konferencia- és előadóterem, a számítógépes övezetek,

laborok. E sok új funkció egyben azokat a jóslatokat is cáfolja, melyek a fizikai könyvtári tér fokozatos elhalásáról szólnak. Az új könyvtár-építészeti paradigma úgy foglalható össze, hogy nem kizárólag a féltve őrzött könyveknek, hanem inkább az embereknek kíván tereket biztosítani változatos szükségleteik kielégítésére. E folyamatban azonban az épület formálása, anyaghasználata az állandóságot kell hogy sugározza, sokszorosan felértékelődik kultúraközvetítő szerepe. A könyvtár letéteményese annak a gondolatnak, hogy a világ megismerhető, a világban rend van. Nem csupán dokumentumbázis, Makón például évi negyvenezer látogatót vonzó közösségi hely, hanem kultúra- és értékközvetítő intézmény. E küldetésnek ad méltó keretet az új makói könyvtár, mely immár tizenharmadik eleme a város Makoveczhez köthető épületsorának.